

Savaş Dönemi Cinsel Şiddete Psikolojik Yaklaşım

Wartime Sexual Violence: A Psychological Approach

Veysel DINLER¹

Hazar ÇOLİ²

Abstract

Every war causes an extreme destruction parching pain and big traumas inflicted by sexual violence as well. In fact sexual violence seems to be an inseparable part of wars, civil wars, pogroms and every kind of armed conflict insofar as they involve the civilian population. Almost every armed conflict portrays women and children on target and conflicting parties never hesitate to sexually abuse women and children of the enemy side. From this, it can be understood that sexual violence is a part of the struggle for hegemony and exemplifies the principle the winner takes all, including sexual immunity of the enemy.

In the history of war, sexual abuse of women was a significant part of plunder during wartime, and rape was legitimated as a right of the winner. Wartime sexual violence has been accepted as booty for the victorious. The captive men were assaulted sexually as well, to reassert the victory, to degrade enemy's honor, and to guaranty enemy's obedience. This phenomenon cannot be explained with reference only to the conflicting parties' sexual desire. One must also take into account that it is a way to establish hegemony over the enemy, a kind of appropriation of enemy's body, and also a total revenge for the war. It is not easy to account for instances of wartime sexual violence if its basis in power relations is excluded. This paper aims to link the psychological basis of wartime sexual violence to asymmetrical power relations associated with conflicts. We are going to lay the emphasis on rape as a form of revenge, and women/children's bodies as war loot in clarifying this basis of wartime sexual violence. This will be a kind of review of psychological theories on rape and violence, and a historical review of wartime violence. A syncretic approach will be adopted to explain historical events, using a physiological perspective.

¹ PhD, Hitit University Faculty of Economics and Administrative Sciences Department of Political Science and Public Administration, Çorum/Turkey (faculty member).
veyseldinler@hitit.edu.tr

² MA in Psychology, Near East University and Girne University, TRNC (part time lecturer).
uz-pskhazar@hotmail.com

Keywords: *wartime sexual violence, wartime rapes, power and rape, psychological analyze of rape, rape as revenge, physiological approach to wartime sexual violence.*

Giriş

Savaşlarda cinsel şiddet meselesi, son olarak iç savaş/işgal altındaki Suriye’de IŞİD militanlarının Ezidi kadınlara ve çocuklara toplu tecavüzü ve yine mağdur kadın ve çocukların köle pazarı kurularak satılmasıyla¹ dünya gündemine geldi. Bu sorun bugüne mahsus veya Ortadoğu’ya özgü bir sorun değildir elbette. İnsanlığın devletli topluma geçtiği ve devletlerin toprak/zenginlik elde etme mücadelesiyle başlayan savaş ve çatışmalar tarihi, kazananın tüm zenginlikleri talan etmesinin yanında, insan bedenini ve cinselliğini de ganimet kabul etmesiyle dolu bir tarihtir (Hür, 2014). Savaşın kendisi şiddetin, yıkımın ve acının doruğuyken, bunu katmerlendiren bir şey varsa o da kuşkusuz silahlı çatışmaların bir şekilde cinsel şiddetle hemhal olması, Hür’ün deyimiyle (2014) “erkek, savaş ve tecavüzün ayrılmaz bir üçlü” oluşudur.

İnsanlık tarihi boyunca hemen hemen her coğrafyada yaşanan çatışmalarda cinsel şiddetin örneklerini görmek mümkündür. Bunun için ilkçağa veya ortaçağa bakmaya gerek yoktur. Savaşların din ve medeniyet adına yapıldığı, meydanlarda göğüs göğüse çarpışmalardan ibaret dönemlerde değil; “uzay çağı” diye tabir edilen günümüzde bu vahametin çok sayıda örneğini görmek mümkündür. Dünyada savaşlardan ve çatışmalardan kaynaklı adaletsizlikleri gidermek ve dünya barışına bir güvence getirmek üzere kurulan Uluslararası Ceza Mahkemesinin yargıladığı suçlar arasında cinsel şiddete dayalı suçlar önemli bir yer almaktadır.² Buradan anlıyoruz ki, cinsel saldırı adeta savaş ve çatışmanın

¹ http://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/12/141222_ezidi_kadınlar, (22 Aralık 2014) e.t. 1/2/2017

² Eski Yugoslavya’da yaşanan savaş dönemi cinsel şiddet suçlarının yargılanmasıyla ilgili olarak bkz. Angela J. Edman, (2008), “Crimes of Sexual Violence in the War

bir müttemmim cüzidir. Diğer yandan bu kadar yaygın ve farklı uygulamaları, sadece cinsel açlığa sahip askerlerin, biyolojik (hayvani) seks isteklerini sağlamak şeklinde düşünmek yeterli değildir. Bu çalışmanın amacı, farklı coğrafyalarda ve zamanlarda görülen cinsel şiddet vakalarının psikolojik arka planına inebilmektir. Öncelikle tarihte, yakın zamanlarda ve günümüzde savaş/çatışma zamanlarında cinsel şiddet örnekleri fotoğraflandırılacaktır. Sonrasında psikoloji teorilerinden istifade edilerek, bu tür uygulamaların psikolojik arka planına yönelik bir analize yapılacaktır.

Bu çalışma, savaş dönemleri cinsel şiddet vakalarının psikolojik incelemesini tüm yönleriyle ele alma ve çözüm önerisi getirme iddiası taşımamaktadır. Ayrıca dünyada literatürüne özgün katkı sağlayabilme iddiasında da bulunmamaktadır. Bununla birlikte konuya iki farklı disiplin üyelerinin ortak çalışmasıyla daha iyi bir yaklaşım geliştirilebileceği düşünülmektedir; konunun psikolojik arka planı öne çıkarılacaktır.

Şiddet, Cinsel Şiddet, Savaşlar ve Çatışmalar

Şiddet, hem toplum hem de bireylere ruhsal ve fiziksel acılar vermek, kişilere yönelik yok edici saldırgan davranışlarda bulunmak ve eziyet çektirmek amacıyla yapılan davranışlardır. Şiddet sadece fiziksel olarak değil, psikolojik, cinsel ve duygusal şiddet olarak da ortaya çıkabilir.¹ Fiziksel şiddet daha yaygın ve görünür olması sebebiyle diğer şiddet türleri genellikle daha az dile getirilmektedir. Bireylerin bu şiddet şekillerine maruz kalmaları sonucu, mağdurlarda hem fiziksel hem de psikolojik zedelenmeler yaşanabilmektedir.

Cinsel şiddet, bir kimseyi cinsel ilişkiye veya cinsel birleşmeye zorlamak, cinsel anlamda imalarda bulunmak ve cinsel içerikli sözler

Crimes Chamber of the State Court of Bosnia and Herzegovina: Successes and Challenges”, *Human Rights Brief*, Vol. 16, Is. 1, pp. 21-28.

¹ Şiddetle ilgili geniş bir tipoloji için bkz. Artun Ünsal, (1996), “Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi”, *Cogito*, S. 6-7 (Şiddet), 5. Baskı, 2005, ss. 29-36.

söylemek, tecavüz, çimdikleme, istemeden dokunmak, soyunmaya zorlamak ve benzeri davranışları kapsamaktadır. Ayrıca cinsel şiddet; çocuklara yönelik de olabilmekte ve gerçekleşen bu duruma ise çocuğa yönelik cinsel istismar adı verilmektedir (Karınca, 2011:46). Cinsel şiddet veya cinsel istismar kavramlarının içerisinde görülebilecek eylemler şunlardır: kişinin kendi rızası olmadan, istemediği zamanda ve istemediği biriyle cinsel ilişkiye veya birlikteliğe zorlanması veya yabancı objeler aracılığı ile kişinin istemediği şekillerde, rızası olmadan, cinsel organa yönelik saldırılarda bulunulması. Tecavüze varmayan, fakat her türlü istenmeyen cinsel temas, cinsel taciz, örneğin; sözlü ya da yazılı cinsel içerikli rahatsızlık verici davranışlar, cinsel anlamda imalar, cinsel organlara zarar vermek, zorla cinsel içerikli yayın (pornografi) izletmek, teşhir etmek, çocuk doğurmaya ya da doğurmamaya zorlamak, kişinin kendi isteği olmadan ona kürtaj yapmak, kişiyi fuhuş yapmaya zorlamak, kişiye zorla bekâret kontrolü yaptırmak gibi birçok eylem, cinsel şiddet kavramının içerisinde yer almaktadır.¹

Şiddetin ve özellikle cinsel şiddetin yaygın olması veya kolaylıkla icra edilebilmesi haklı görülmesiyle ilgili bir şeydir. Başka bir anlatımla, bir şeye/kişiyeye karşı uygulanan şiddet meşrulaştırıldığı, şiddeti uygulayan tarafından haklı görüldüğü müddetçe artarak devam eder (Moses, 1996: 24). Savaşlarda görülen cinsel şiddet de “düşmanın bunu hak ettiği” ve/veya failin böyle bir hakka sahip olduğu düşüncesiyle pekişen ve hayat bulan bir uygulamadır.

Savaşlarda kadınlara ve çocuklara saldırılmasının, cinsel şiddet ve sömürünün arkaik bir uygulama olduğu ve günümüzde savaşların meydanlarda yapılmaması nedeniyle buna artık rastlanamayacağı akla

¹ Ayrıntı için bkz. <http://www.kadinininsanhaklari.org/kadinin-insan-haklari/yasalardaki-haklarimiz/siddet-goren-kadin-ne-yapabilir/kadina-karsi-siddet-ve-siddet-turleri/>

gelebilir. Diğer taraftan insan hakları ve özellikle kadın-çocuk haklarını alanında tartışmaların geldiği noktaya bakıldığında sayılan durumların günümüz için geçerli olmadığı ileri sürülebilir. Oysa IŞİD'in Suriye ve Irak topraklarında yaptıklarını, Sünni olmayan her inanıştan kadınlara ve çocuklara karşı toplu tecavüz, seks köleliği, köle pazarında satma gibi cinsel şiddet içeren eylemleri bundan bir-iki yıl öncesine kadar gündemdeydi. Vahametini meydana geldiği yerin Ortadoğu olduğu, örneğin medeni Avrupa'da böyle şeylerin olmayacağı iddiasında bulunulabilir. Bir yüzyıl içinde iki dünya savaşı yaşayan ve bu acıların bir daha yaşanmaması için insan haklarını öne çıkaran Avrupa'da nasıl barbarca şeyler olabilir ki? Oysa henüz milenyuma on kala Yugoslavya'nın dağılma sürecinde bir sabah Boşnaklara saldırıldığını öğrendik. Kadın ve çocukların da katliama uğradığı Bosna'dan kısa bir süre sonra kadınların tecavüze uğradığı haberi gelecekti. Öncesinde çok iyi münasebetlerinin olduğu, yedikleri içtikleri ayrı gitmeyen komşularının bu vahşeti uyguladığını söyleyecekti Bosnalı kadınlar. Yine yıllar sonra Srebrenica katliamından sorumlu komutanın günlükleri ile haberde, 3500 sayfayı bulan günlüklerin büyük kısmının savaş mağduru kadınlarla geçirilen "eğlence" ile ilgili olduğu dünyaya duyurulacaktı.¹

"Ganimeti bulmuş, paylaşıyor olmalılar. Her yiğide bir ya da iki kız, Sisera'ya ganimet olarak rengarenk giysiler, Evet, işlemeli, rengarenk giysiler. Yağmacıların boyunları için İki yanı işlemeli renkli giysiler, Hepsi ganimet" (Eski Ahit, Hakimler, 5:30). Savaşlarda tecavüz ve kadınların ganimet olarak alınması eski Ahit'te yer alacak kadar eski. Öte yandan örneklerini dünya gözüyle 2017'de bizlerin de görebileceği ve ürperebileceği kadar yeni bir şey.

¹ *Hürriyet*, "Mladiç'in günlüklerinin içeriği yayımlandı" 17 Eylül 2010. Bu haber Bosna-Hersek'in önemli gazetelerinden Dnevni Avaz'da 24 Mayıs 2010 tarihinde yayımlanan bir habere dayandırılmaktadır.

Vikinglerin 8. yüzyılda Britanya adası ve Avrupa'da uyguladıkları toplu tecavüzlü savaş ritüellerinden, Japonların Çin'i ve Kore'yi işgalleriyle yıllar süren tecavüzlere, Latin Amerika'da yaşanan iç savaşlardan, Afrika'da bundan yirmi yıl kadar önce dünyanın en büyük soykırımlarından birinde birkaç gecede yüzbinlerce kadını psikolojik ve fizyolojik olarak yıkıma uğratacak kadar, dünya yüzeyinde yaygın bir şey (Hür, 2014). Zamanın eskitemediği savaş tecavüzünü, tebdili mekan da ferahlatamıyor.

Yakın tarihin olaylarına rakamlarla baktığımızda, dinleyenlerin içini karartacak bir tablo karşımıza çıkacaktır (McCausland, 2017:154):

- 1937 Nanking Katliamı: Japon Ordusu askerleri 20 bin ila 80 bin Çinli kadına tecavüz etti. Japonların sistematik tecavüzleri işgal ettikleri Kore ve Filipinler'de de sürdü. Japonlar mağdurları "rahatlama kadınları", toplu tecavüzlerin yapıldığı yerleri de "rahatlama istasyonu" şeklinde tanımlamaktaydı. Tecavüz edilenlere arasında 6 yaşında çocuklar da bulunmaktadır.
- 1971 Bangladeş Kurtuluş Savaşı'nda Pakistan askerleri tarafından 200 bin ila 400 bin arasında kişiye tecavüz edilmiştir. Tecavüze uğrayanların bazılarının yaşı 11 civarındadır.
- 1989-2003 yılları arasında Liberya'da yaşanan iç savaşta 40 bin tecavüz vakası tahmin edilmektedir.
- 1991-2002 yılları arasında Sierra Leone'da 60 bin tecavüz vakası kaydedildi.
- 1992-1995 arası Bosna-Hersek soykırımında 20 bin ila 80 bin arasında kadın, çocuk ve erkeğin tecavüze uğradığı tahmin edilmektedir.
- 1994 Ruanda soykırımında yönetimdeki Hutular, 100 bin ila 250 bin arasında Tutsi'ye tecavüz etmiştir.

- 2002 yılında Nijerya’da ortaya çıkan Boko Haram, 2013-2014 yıllarında 7 binden fazla kadın ve çocuğu kaçırmış ve tecavüz etmiştir.
- Suriye topraklarında El-Kaide’den ayrılmış bir grup olarak ortaya çıkan IŞİD’in 3,500 kadın ve çocuğa tecavüz ettiği tahmin edilmektedir.

Tüm bu örnekler dikkate alındığında savaş zamanlarında cinsel şiddeti salt erkeğin cinsel haz isteği olarak düşünmek mümkün değildir. ABD’nin 2003 Irak işgalinden sonra Ebu Gureyb Cezaevinde Iraklı askerlere yapılan işkence ve eziyetlerde, özellikle cinsel şiddet içerenlerde ABD’li kadın askerlerin başrolde oluşu, bu görüşü desteklemektedir.

Çoğunlukla intikam alma ve düşman (kurban/mağdur) üzerinde hâkimiyet kurma aracı olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Savaşlar ve çatışmalarda yaşanan cinsel şiddeti şu gruplar altında toplamak mümkündür: Tecavüz, toplu tecavüzler ve tecavüz kampları; ganimet anlayışı ve köle/cariye muamelesi; fuhşa zorlama ve köle pazarında satma; cinsel organların kesilmesi suretiyle işkence, eziyet ve öldürme; zorla hamile bırakma ve kısırlaştırma ile erkek tecavüzleri. Biz burada bu fiilleri beş ana başlıkta ele alacağız.

Tecavüz, Toplu Tecavüzler ve Tecavüz Kampları

Cinsel haz isteği, normal zamanlardaki tecavüzlerde olduğu gibi, savaş zamanlarında da failerin en önemli motivasyonudur. II. Dünya Savaşı sırasında Japon askerlerin 200 binden fazla kadına tecavüzünü bir Japon politikacı 2013 yılında “canlarını ortaya koyarak savaşan askerlere dinlenme ve rahatlama şansı sağlayan bu sistem o zamanın şartlarında gerekliydi” diyerek savunmaktadır (BBC, 2013). 1992-1995 yılları arasında Bosna Savaşı sırasında Srebrenica katliamından da sorumlu tutulan Raktı Mladiç’in günlüklerinin en önemli içeriğini mağdur Boşnak kadınlar ile

geçirilen “eğlence” oluşturmaktadır. Fenton, Srebrenica’nın düşüşünün askeri yönünü anlatırken 250 bin Sırp’ın tecavüz, şiddet ve öldürme şehvetiyle evlerinden kaldırdığını ve savaşa katıldıklarını anlatır (Fenton, 2011:92). Aynı kitapta Bogdanich 30 bin ila 40 bin arasında kadının “tecavüz kampları”nda tecavüze uğradığını yazacaktır (Bogdanich, 2011:43).

2014 yılında Muhammed El-Arifi adındaki bir Vahabi şeyhi, Suriye’deki savaşta IŞİD militanların cinsel ihtiyaçlarının nasıl karşılanması gerektiğine dair bir fetva yayınlıyor (https://www.youtube.com/watch?v=6Qvo4_hMrF4). Bu fetva üzerine yaşları 15 (fetvada 14 yaş ve üzerindeki davet ediliyor) ve biraz üzerinde olan onlarca kız çocuğuyla ilgili haberler dolaşiyor medyada. Çok duyarlı basın (!), bu durumu “Seks Cihadının 15 yaşındaki rekortmeni” şeklinde, başka bir deyişle 15 yaşında bir çocuğun bin kadar militanla ilişkisini rekor şeklinde tanımlayarak duyuruyor. Buradan anlaşılıyor ki, savaşlarda cinsel açlığın giderilmesi, ekmeğe gibi, su gibi bir ihtiyaç.

Psikoloji biliminin kurucusu Freud’un iki temel içgüdü olarak tanımladığı saldırganlık ve cinsellik burada birbirini tamamlamakta, yaşanan çifte haz ile cinsellik bir saldırganın daha fazla saldırıda bulunabilmesi için bir motivasyon aracı olmaktadır. Bu haz sayesinde savaşın anlamsızlığı veya tecavüzün yanlışlığı sorgulanmamakta, birbirini karşılıklı destekleyen iki motivasyonla savaşanlar kontrol altında tutulabilmektedir. Diğer yandan cinsel isteği mubah kılan dinsel maskeleyme, mağduriyetinin farkında olmayan mağdurlar yaratmaktadır. Cihat seksine koşan genç kadınlar, belki hayatları boyunca atlatamayacakları psikolojik travmaları bilmeden/düşünmeden, mağduriyetlerinin bile farkında olmadan sadece dinsel motivasyonla hareket etmektedirler.

Freud’a göre; kişinin ruhsal yapısı üç şekilde incelenebilmektedir. Bunlar: id (alt bilinç), ego (benlik) ve süperogodur (üst benlik). Bu üç

aşama; insanların karar, algı ve vicdan sistemlerini çözmekte bize yardımcı olabilmektedir. Kısaca bu kavramları tanımlamak gerekirse; id içimizde yaşayan doyumsuz, sorumsuz ve vahşi bir hayvan olarak anlatılabilir. İhtiyaçlarımıza göre güdysel olarak ortaya çıkan, durdurulmaz ve eleştiri kabul etmeyen yanımızdır. Açlık, kin, saldırganlık, agresiflik ve cinsellik gibi durumlara ide örnek olabilir. İd yönü gelişmiş olan kişilerin, vicdani durumları çok zayıftır ve vicdan duygusundan yoksundurlar. Süper ego yani üst benlik ise kurallarımız, değerlerimizdir. Yaşamımızda bize yön veren bütünlüklerdir ve süpere egoda vicdan ön plandadır. Bu daha çok doğru ve yanlış ayırt edebilmemizde bize yol gösterir. Kişinin vicdani duyguları önem taşımaktadır. Süper ego bizim değer ve kurallar bütünlüğümüzün oluşmasına yardım eder. Ego (benlik) ise; id ve süper ego arasındaki arabulucudur. Güdülerini dengede tutmaya ve kişinin vicdani durumunu dengelemesine yardımcı olur. Örneğin savaşta tecavüz eylemini gerçekleştirecek olan bireyde; id yani vicdani olmayan ve özellikle cinsellik ayrıca saldırganlık güdülerıyla hareket eden bireyde, tecavüz eylemi sırasında süperego yani değerleri ve vicdani tarafı, empati (kendisinin de annesi ve kız kardeşi olduğu düşüncesi örneğin), birine ciddi şekilde zarar veriyor olması gibi düşünceler bulunmamaktadır. Bunun ardından ego yani id ile süperego arasında denge sağlamaya çalışan benlik durumu da ide yönelir, vicdani olmama durumu daha ağır basar ve ego idi seçer böylelikle kişi tüm değer yargılarını, toplum kurallarını, iyiyi ve kötüyü reddederek güdülerini seçer ve o şekilde hareket eder. Böylelikle savaş dönemindeki tecavüz olaylarında bu anlatılan durum karmaşasını yaşayan bireyler tarafından tecavüz eylemi gerçekleştirilmekte ve sorun olarak görülmemektedir.

Tecavüzlerin toplu yapılmasının bir sebebi ise, bireysel sorumluluğu azaltmaktır. Tecavüzcü sorumluluğun kolektif olmasına sığınarak, tecavüze yeltenebilmektedir. Tek başına tecavüz yapmayı düşünmeyecek kişiler, bu

kolektif eylemden cesaret alabilmekte ve sorumluluğun paylaşılmasından cesaretle toplu tecavüzlere girişmektedir (Alison, 2007:77). Öyle ya, savaş sonrası işler normale döndüğünde “herkes yapıyordu, bunu yapan bir tek ben miyim?” savunması hazırdır. Tıpkı linçte olduğu gibi, zaten öldürülmüş/yaralanmış olan kişinin bir yumruk fazla yemiş olmasının ne önemi vardır ki? İşin toplu olması adeta sorumluluğu ortadan kaldıracak veya failin gizlenmesini sağlayacak bir kamufraj olarak görülmektedir.

Savaşlarda Kadın ve Çocuklar Ganimettir

Savaşta düşmandan elde edilen mal ve değerli eşyaya “ganimet” adı verilir. Dünya savaş tarihi galipler ve mağlupların yanında, galiplerin elde ettiği ganimetleri de yazar. Bu ganimetler arasında en önemli parçayı, altın ve mücevherin yanında kadınlar ve özellikle genç kadınlar oluşturur. Eski Yunan ve Roma’da savaş galipleri, “düşmanın” malı, toprakları, ganimetlerine ek olarak kadınlarını da alırlar veya eş ya da köle yaparlardı (Akgül, 2013:92).

Kutsal kitaplarda da çok sayıda ganimet ayetlerine rastlamak mümkündür. Eski Ahitte genç kızların yiğitlere birer ikişer verileceğinden bahsediliyor. Kur’an Nisa Suresi 24. ayet savaş esirlerinin cariyeye yapılabileceğinden söz edilmektedir. Guraba-Der şeyhi Abdullah Yolcu savaşlarda cariyeye edinmenin bir hak olduğunu ve kişinin bileği ne kadar kuvvetliyse o kadar sayıda cariyeye alabileceğini müjdeliyor. Üstelik ekliyor “Mücahitlere hem bu dünyada cariyeye var, hem öteki dünyada huri. Her iki tarafta da mücahitler cenneti yaşıyorlar!” (<https://www.youtube.com/watch?v=wuw24zIfZ9Q>). IŞİD ise bu cariyeye meselesinde kargaşaya mahal vermek istemiyor ve bunun üzerine tecavüzcülerin tartışmalarına son verecek 64. nolu (29 Ocak 2015 tarihli) fetvada 14 madde ile cariyeye edinmenin esaslarını düzenliyor (Reuters, 2015).

Kadının ve çocukların insan olarak görülmediği ve “mal” kabul edildiği bir anlayışta, mal kabul edilen bir nesnenin pazarının olması, para ile satılması, alış-verişe konu olmasının da bir sakıncası görülmemektedir haliyle. IŞİD cariye yaptığı kadınları aynı zamanda açtığı köle pazarlarında satmakta da çekince görmüyor (Hürriyet, 2 Ocak 2015).

Savaşta tecavüzün ve cinsel şiddetin dinsel inançla birleştirilmesi, bu durumun meşrulaştırılmasının ve failerin bu eylemleri gönül rahatlığıyla yapabilmelerinin en temel dayanağıdır. Failerin meşruiyet dayanaklarını kutsal metinlerden ve din adamlarından almaları, bu fiillerin işlenmesini kolaylaştırmaktadır. Diğer yandan, failer inançlarına uygun hareket etmekle ruhsal olarak kendisini iyi hissetmektedirler.

Kadın bedeninin, namusun ve toprak (mülkiyet) kavramlarının birbiriyle ilişki içerisinde olduğu görülmektedir. Kadın bedeniyle özdeşleşen namus kavramı, biyo-iktidar aracı olarak bedeni disipline edici bir norm olarak görülmektedir. Cinselliği denetleme gücü iktidarı eline geçiren ile şekillenmektedir (Kalav, 2012). Savaş dönemlerinde gerçekleşen tecavüz vakaları psikolojik olarak güç gösterisi ve galibiyeti temsil ederken, o ülkenin kadınlarına sahip olmak, kazanılan toprağı kanıtlamanın bir diğer yolu olarak da ifade edilebilmektedir.

Bedene ve Onura Tahakküm Savaş Zaferinin Tamamlayıcısıdır: Cinsel Kölelik

Anadolu'nun çeşitli yerlerinde eskiden uygulanan bir gelenek vardı. Bu gelenek birçok Yeşilçam filminde de sahne bulmuştur. Yeni evlenen bir çift zifaf gecesinden sonra kullandıkları çarşafı başkalarının göreceği şekilde sergilerdi. Böylelikle erkeğin kadının bedenine sahip olduğu bu kanlı çarşaf ile belgelenmiş olurdu. Bedene sahiplik, savaşta zaferin tamamlayıcısıdır. Bu kadın bedenine tahakkümün son noktasıdır.

Savaşta erkeklere, kadınlara ve çocuklara tecavüz onları aşağılamanın ve tahakküm altına almanın en önemli aracıdır (Couturier, 2012). Bu aşağılama ve değersizleştirme aynı zamanda. Böylelikle düşmana iyice diz çöktürülür. Buraların hâkiminin kim olduğu, artık kimden emir alacağı, kimin kontrolünde olduğu en acı biçimiyle gösterilir. “Bedeninize, namusunuza, onuruza kadar her şeyin sahibi biz zafer sahiplerinizdir” anlayışı. Bu zafer sahipleri cinsel açıdan köleleştirdikleri bedenleri gerektiğinde bir başkasının hazzına sunma imtiyazına da sahiptirler.

Erkekler özellikle tecavüzün ve cinsel şiddetin konusudur. Erkeklere tecavüz sanıldığı aksine çok yaygın bir uygulamadır (Vojdik, 2014:924). Bu erkek bir askerin uğrayabileceği ve bir daha unutamayacağı bir aşağılama son aşamadır. Henüz bundan on sene kadar önce Irak'ta ABD askerlerinin Ebu Gureyb cezaevinde erkek mahkûmlara uyguladıkları cinsel şiddet bütün dünyaya yayılmıştı. Yüzlerine maske geçirdikleri mahkûmları anadan üryan biçimde üst üste yığılmaları, mahkûmların birbirleriyle cinsel ilişkiye girmeye zorlanmalı, çırılçıplak vaziyette iken üzerlerine köpek salınması ve türlü aşağılayıcı hareketler (Vojdik, 2014) ile bu işkencelerin bizzat başında bulunan kadın subayların sigaralı muzaffer pozları hafızalardan henüz silinmedi. Önceleri çıplak bedenlerin kent meydanlarında, yıkılmış savaş alanlarında dolaştırılmaları adettendi. Günümüz teknolojisi ise, çıplak yığınlar arasında, sırttan pozlar vermeyi ve bunu dünyaya internet aracılığıyla yaymayı daha basit ama etkili kılmaktadır.

Bedenin sahipliği onun her yönünden sahipli olmakla, özellikle cinsel organlara yönelik yaralayıcı saldırılar, cinsel şiddetin bir başka boyutunu oluşturmaktadır. Diğer kadın ve erkekleri fuhşa zorlamak, itaatsizliğin nelere mal olacağını göstermek bakımından cinsel organların kesilmesi yahut parçalanması çok bilinen uygulamalardır. IŞİD'in ele geçirdiği cariyeleri sünnet olmaya zorlaması düşman bedeninin meta ve mal olarak kabulünün bir başka görünümüdür.

Zorla Hamile Bırakma ve Kısırlaştırma

Savaş ve çatışmalardaki türlü cinsel şiddetin bir başka çeşidi ise zorla hamile bırakmalardır. Özellikle soykırım ve etnik temizlik saikiyle yapılan saldırılarda saldırılan grubun kadınlarının ve genç kızlarının hamile kalmasını ve muzaffer olan üstün etnik grubun çocuklarını doğurması yine dünya yüzünde bilindik uygulamalardır. Bosna Savaşında Sırp askerlerinin Bosnalı kadınların özellikle hamile kalmalarını sağladıkları ve böylelikle kendilerince Müslüman Boşnak etnisitesinin yok edilmesinde önemli bir aşama kat ettikleri bilinmektedir.

Uluslararası Ceza Mahkemesi statüsünde, soykırım ve insanlığa karşı suçları düzenlenirken elbette ki dünyada yaşanan vahşetler dikkate alınarak hazırlanmıştır. Dünyada fuhşa zorlama, zorla hamile bırakmak üzücü bir şekilde yaygındır. Soykırımın bir parçası olarak soykırım mağduru grubun içinde doğumları önlemek ve çocukları başka yerlere nakletmek Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsünde soykırım suçunun unsurları arasında sayılmıştır (m. 6/d ve e). Yine zorla kısırlaştırma bu Statüde insanlığa karşı suçlardan kabul edilmiştir (m. 7/1-g).

Savaşlarda kadınların zorla hamile bırakılmaları ve benzer cinsel şiddet uygulamaları esas itibariyle kadınların esas düşman olarak nitelendirilmelerinden kaynaklanmaktadır. Zira kadınların doğurganlık özellikleri, başka bir deyişle biyolojik olarak üretken durumunda olmaları ayrıca ulusları için savaşabilecek erkek çocuklar doğurmaları ve bunun yanında bu çocuklara tüm kültürel değerleri öğretme durumları, kadınların esas hedef olarak görülmelerinin sebebidir (Yuval-Davis, 1997: 7-8).

Çatışan birçok toplumsal güç arasında kalan kadınlar; ulusal, kültürel, dini veya gelecek nesli ve geleceği yok edilmek veya fethedilmek istenen bir grubun ve toplumun ilk hedefi olmaktadır. Gelecek nesli, savaşacak erkek çocukları doğuracak ve bu çocuklara kendi kültürünü öğretip düşmanın kim

olduğunu anlatacak ve düşmanın savaşıacağı yeni asker potansiyelini yaratacak olan ve biyolojik olarak üreme yeteneğine sahip olan bu kadın gücü, düşman tarafından önemli ve alt edilmesi gereken, fethedilmesi gereken bir toprak olarak görülen bir hedef haline gelmektedir.

Savaş dönemi kadınlara yönelik yapılan her çeşit şiddet eyleminin psikolojik yönü, failerin sadece cinsel açıdan değil; toplumsal galibiyet, tüm güçlülük, özgüven, değerlilik, üstünlük, sınırları delme, kendini kanıtlama, erkeklik duygularını güçlendirme açısından da tatmin olmalarında aranmalıdır. Savaşta düşman tarafın kadınlara tecavüz etmek, başka bir deyişle o grubu yok etmek için saldırıda bulunmak, o grubun bir daha üreme ihtimalini ortadan kaldırmak, kadınları hamile bırakmaya çalışarak onların soyunu kesintiye uğratmak veya galip gelen tarafın kadınları hamile bırakarak kendi soyunu sürdürmesi amaçlarını taşımaktadır. Brownmiller, kadın bedeni veya vücudu tam olarak bir savaş alanına benzetilmiştir ayrıca yine kadın bedeninin galip gelen yani kazanan erkeğin veya tarafın üstünlüğünü, diğer bir yandan ise; mağlup yani kaybeden erkeğin veya tarafın da yenilgisini veya kaybetmesinin bir göstergesi olduğunu ileri sürmüştür (Brownmiller, 1975'ten aktaran Akgül, 2013).

Sonuç

Savaş ve çatışmalarda cinsel şiddet, dünya tarihi boyunca var olagelmiştir. Fiziksel şiddet ve siyasi tahakkümün bir uzantısı olarak, cinsel şiddet ve cinsel tahakküm sadece tarihin ilk dönemlerinde değil, bugün bile rastlayabileceğimiz ve üzücü bir şekilde insanlığın hala kurtulamadığı kötülüklerden biridir.

Savaşlarda cinsel şiddetin öncelikli olarak, bir “ihtiyacın karşılanması” ve “askerler için motivasyon aracı” olarak başvurulduğu bilinmektedir. Çok yakın bir zamanda geçmişte yaşanmış bu cinsel vahşet için “gerekli idi” ifadesini kullanan siyasetçilere; yine yakın zamanlarda ve

çok yakın bir coğrafyada cihat seksi için fetvalar verildiğine, bunun pratikte yaygın olarak uygulandığına şahit olmak mümkündür.

Savaşlarda cinsel şiddet her ne kadar savaşın şehvetine katılmış askerler için “eğlencelik” bir olay ise de cinsel şiddet ve vahşetin tek saiki bu değildir. Zira zafer sahibi her şeyin sahibi olduğunu ilan etmekte, buna “mal” olarak gördüğü kadın erkek ve çocuk bedenleri de dâhildir ve hatta onlar için ganimettir. Kadın ve çocuk bedenlerinin ganimet olarak paylaşıldığı ve bir mal gibi pazarlarda satıldığına çok yakın bir zamanda ve bir coğrafyada yeniden şahit olduk. Bedenin sahipliği, siyasal tahakkümün bir adım sonrası olarak sahip olunan bu bedenler üzerinde her türlü tasarrufu mubah görmektedir. Öyle ki, bu bedenler tecavüz kamplarında ortak kullanıma sunulmakta, sahibin her isteğine mutlak itaat beklenmekte, fuhuş ve seks köleliğine razı gelinmesi beklenmektedir. Bu bedene sahiplik aynı zamanda bedene karşı yapılabilecek her türlü fiziksel saldırıyı ve aşığılamayı da mubah görmektedir. Kadınların, erkeklerin ve çocukların bedeni, bu zafer sarhoşu askerlerin elinde pornografik bir haz aracına dönüşebilmektedir.

Savaş dönemlerinde milliyetçi bir bakış açısı ve bu yaklaşımın getirdiği meşrulaştırma çağrısı, kadın bedenini, düşmanın veya erkeğin gücünü, iktidarını ve galibiyetini kanıtlamak üzere kullandığı bir toprak olarak görmesine neden olmaktadır. Düşman görülen ve saldırılan, her türlü fiziksel ve cinsel şiddeti uygulamanın mubah olduğu bu “necis” grubun kadınlarının hamileliğini engelleme, kendi soylu ırklarının askerlerinden hamile bırakma, çocukları nakletme ve dağıtmak suretiyle bu necis grubun soyunu kurutmakta beis görmemektedir.

Savaş döneminde yapılan tecavüz ve tahakküm eylemlerinin psikolojik olarak esas amacının zevk ya da haz almak değil; id’in etkisiyle bir saldırganlık, galibiyet ve güç gösterisi, yapılan zorbalığın da bir baskı ve güç yaratma, daha da zedeleme amaçlı olduğunu anlamaktayız. Savaşta

kazanılan toprağın yanı sıra galip gelen tarafın kadına yönelik yaptığı cinsel şiddet eylemleri ve tecavüz esas olarak o toplumun sadece kadınına değil o toplumun mağlubiyeti üzerine, genelini yani toplumun kendisini tamamen ezmeye yönelik yapılan bir davranış bütünlüğüdür.

Savaşta tecavüz eden, cinsel şiddet ve zorbalık eylemlerinde bulunan erkek ya da kadın bireylerin; çoğunlukla sürü psikolojisinde hareket ettiklerini söylemek mümkündür. Sürü psikolojisi içerisinde yer alan insanların en önemli özelliği; bazen doğru karardan saparak yanlış olduğunu bile bile içerisinde buldukları grubun kurallarına uymak ve onaylamaktır. Bu yüzden ayrılığa düşmemek adına diğer üyelerin kabul ettiği bir şeyi, kendisine doğru gelmeseyse bile argümana girmeden kabul eder. Akran/grup baskısı, grup üyelerinin karar mekanizmasına etki etmektedir. Bu yüzden savaş döneminde birçok kişi önceden duydukları, konuşulanlar ve kendi çevresinde gördüklerinden dolayı bir şekilde sürü psikolojisinin etkisiyle cinsel şiddet uygulayabilmekte veya uygulanmasına karşı çıkmamakta ve/veya görmezden gelebilmektedir.

Sonuç olarak, savaşın fiziksel şiddetinin beraberinde taşıdığı ve kendisinden ayırmadığı cinsel şiddet; ister iç çatışma ister uluslararası çatışma fark etmeksizin büyük küçük her türlü savaşın bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu şiddet coğrafya ayırt etmemekte, en iptidai kabul edilen coğrafyadan en medeni sayılana kadar her yerde gözlenebilmektedir. Bu şiddetin sadece geçmişte kaldığı düşünülse de en yakın zamanlarda bile vahşet örneklerinin görülmesi çok uzak değildir. İnsan hakları mücadelesi, her türlü şiddetin son bulması, kimsenin canından, malından, dokunulmazlığından ayrı kalmaması için çaba sarf etmeyi gerektirir. Savaşlarda cinsel şiddetin önlenmesi, cinsel şiddeti ortaya çıkaran psikolojik motivasyonların ortadan kaldırılmasıyla mümkün olabilir. Ancak bu bir eylemin suç sayılması, uluslararası ceza muhakemesinin yargılama konusu

yapılmakla da çözümlenebilecek bir konu değildir. Bu psikolojik alt yapının bilinmesi ve bunun üzerine gidilmesi daha yararlı olacaktır.

Kaynakça

- Akgül, Ç. (2013). Milliyetçi Söylemin Her Dem “Poine” Si**i: Savaş Tecavüzleri. *Alternatif Politika*, 5(1), 91-113.
- Alison, M. (2007). Wartime sexual violence: women’s human rights and questions of masculinity. *Review of International Studies*, 33: 75-90.
- BBC Türkçe (2013 Mayıs 14). Japon belediye başkanı: Seks köleliği gerekliydi. from http://www.bbc.com/turkce/haberler/2013/05/130514_japan
- Bogdanich, G. (2011). Prelude to the Capture of Srebrenica. *The Srebrenica Massacre: Evidence, Context, Politics* (ed. Edward S. Herman), pp. 37-65.
- Couturier, D. (2012, Fall). The Rape of Men: Eschewing Myths of Sexual Violence in War. *On Politics*, 6(2), 1-14.
- Edman, A.J. (2008). Crimes of Sexual Violence in the War Crimes Chamber of the State Court of Bosnia and Herzegovina: Successes and Challenges. *Human Rights Brief*, 16(1), 21-28.
- Fenton, T. (2011). The Military Context of the Fall of Srebrenica. *The Srebrenica Massacre: Evidence, Context, Politics* (ed. Edward S. Herman), pp. 66-100.
- Hür, A. (2014 Ekim 21). Erkek, savaş ve tecavüz: Ayrılmaz Üçlü. *Radikal*. from <http://www.radikal.com.tr/yazarlar/ayse-hur/erkek-savas-ve-tecavuz-ayrilmaz-uclu-1213861/>
- Hürriyet, (2010 Eylül 17). Mladiç’in günlüklerinin içeriği yayımlandı.
- Hürriyet, (2015 Ocak 2). IŞİD’in kadınları köle pazarında sattığı belgelendi.
- Kalav, A. (2012). Namus ve Toplumsal Cinsiyet. *Mediterranean Journal of Humanities*, 2(2), 151-163.
- Karınca, E. (2011). Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet. Ankara: Ankara Barosu Yayınları.
- McCausland, C. (2017). From Tolerance to Tactic: Understanding Rape in Armed Conflict as Genocide. *Michigan State International Law Review*, 25(1), 149-191.
- Moses, R. (1996, Kış-Bahar). Şiddet Nerede Başlıyor?, (çev. Ayşe Kul). *Cogito*, 6-7 (Şiddet 5. Baskı, 2005), ss. 23-27.

Reuters, (2015 Aralık 29). Islamic State ruling aims to settle who can have sex with female slaves. from <http://www.reuters.com/article/us-usa-islamic-state-sexslaves-exclusive-idUSKBN0UC0AO20151230>

Ünsal, A. (1996, Kış-Bahar). Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi. *Cogito*, S. 6-7 (Şiddet 5. Baskı, 2005), ss. 29-36.

Vojdik, V.K. (2014). Sexual Violence Against Men and Women in War: A Masculinities Approach. *Nevada Law Journal*. 14, 923-952.

Yuval-Davis, N. (1997). *Cinsiyet ve Millet*, (çev. Ayşin Bektaş), İstanbul: İletişim Yayınları.

http://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/12/141222_ezidi_kadinlar, (22 Aralık 2014)

<http://www.kadinininsanhaklari.org/kadinin-insan-haklari/yasalardaki-haklarimiz/siddet-goren-kadin-ne-yapabilir/kadina-karsi-siddet-ve-siddet-turleri/>

https://www.youtube.com/watch?v=6Qvo4_hMrF4

<https://www.youtube.com/watch?v=wuw24zIfZ9Q>